

REFLECTEREN OP NIVEAU VAN BEWEGEN

Lesgeven in reeksen en het bepalen van niveaus moeten studenten in de praktijk leren. Het is binnen een opleiding voor student én stagecoach een manier om samen voor kwaliteit van bewegen te gaan. Een kijkje in de keuken van de opleidingen waarin werkplekieren voor studenten vorm krijgt. Door: Jorg Radstake & Marloes Brandwagt

Binnen het derde studiejaar van de Calo lopen onze studenten voor het eerst, in tweetallen, stage in het voortgezet onderwijs. In de eerste weken van hun stage ligt voor ons opleidingsdocenten het accent voornamelijk op het contact maken met én inleven in deze specifieke, en voor onze studenten vaak lastige, doelgroep. De studenten zullen deze voorwaarden om te komen tot leren (leert't) door reflectieve momenten op de opleiding met hun stagecoach/werkveldbegeleider onder de knie moeten krijgen. De studenten verzorgen in deze eerste periode vaak in kleine groepjes losse (start)activiteiten, waarin het accent op de organisatie (loopt 't) ligt en er voornamelijk ingegaan wordt op het belevingsaspect (leeft't) binnen de aangeboden activiteiten.

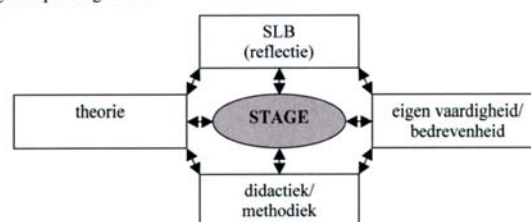
Daarna volgt de periode om de kwaliteit van bewegen te verbeteren!

Vanuit de Calo zijn wij echter van mening dat door het aanbieden van een activiteit in een reeks, dus een aantal keren (achter elkaar) aan dezelfde klas, er meer leerwinst te boeken valt. Dit geldt voor zowel de leerlingen als de lesgever. Immers de manier waarop een klas de voorgaande les deelnam aan een activiteit staat nog goed in het geheugen gegrift, waardoor een volgende keer betere leerhulp gegeven kan worden en passende vervolgen gekozen kunnen worden. Dit wordt dan ook aan het eind van het tweede semester in een mondeling assessment op de opleiding getoetst.

In het derde (en vierde) studiejaar verwachten we dan ook van zowel onze studenten als onze stagecoaches om op basis hiervan met elkaar in gesprek te gaan/blijven, waarbij ons opleidingsmodel met centraal de stage(ervaring) uitgangspunt is (zie bijlage 1). Samen met elkaar (student én stagecoach) in-

houdelijk reflecteren op het bewegingsniveau van de leerlingen, waarbij het verzorgen van kwalitatief verantwoorde lessen bewegingsonderwijs centraal staat!

Bijlage 1: opleidingsmodel

Bijlage 1: opleidingsmodel

EEN ASSESSMENT ALS TOETSVORM

Binnen de lessen van de activiteitspractica (AP = atletiek, bewegen & muziek, judo, spel en turnen) in het derdejaar staat zowel de eigen vaardig-/bedrevenheid als de methodiek in het teken van het lesgeven aan deze doelgroep. De afronding hiervan vindt in een mondeling assessment, die door twee opleidingsdocenten afgenomen wordt. Om in aanmerking te komen voor dit assessment moeten de studenten per stagekoppel vijf verschillende lessenreeksen (van iedere AP tenminste één) en vijf observatieopdrachten met videobeelden aanleveren én tevens het ingeleverde werk van een ander stagekoppel bestudeerd hebben. Gezamenlijk met dat andere tweetal vindt vervolgens het assessment plaats.

In het vervolg van dit artikel vindt u naast een beschrijving van deze opdrachten voor de studenten tevens een uitwerking voor spel van een derdejaars stagekoppel (Marloes Brandwagt en Anneloes Hak) van het afgelopen cursusjaar ('06/'07). Deze

Aanvallende partij	
Balbezitter	
1	Gooit de bal naar de b...
2	Speelt de bal direct af...
3	Dribbelt, speelt...
Medespeler van de balbez...	
1	Is AANSPEELBAAR
2	Is NIET AANSPEEL...
Verdedigende partij	
Verdediger	
1	Hij of zij verdedigt
2	Het onderscheppen L...

uitwerkingen zijn exemplarisch voor hetgeen onze derdejaars studenten voor dit mondeling aanleveren, maar voor dit artikel hebben we getracht alleen de kern weer te geven om overall tot een goede beeldvorming te komen.

OPDRACHT 1: DE LESSENREEKS

De opdracht bestaat uit het plannen, realiseren en evalueren van drie achtereenvolgende lessen van een zelfde soort activiteit (bijv. basketbal-, volleybal- of korfballessen) aan een klas uit het VO. Bij de planning van de volgende les moet rekening gehouden worden met de evaluatiegegevens van de vorige les. In het verslag moet in ieder geval op de volgende vragen een antwoord geformuleerd worden:

- geef een beknopte omschrijving van de schoolsituatie en de groep waaraan je de lessenreeks gegeven hebt
- beschrijf, na overleg met de vakdocent van de school, de beginsituatie van de gekozen groep binnen het gekozen spel
- werk elke les uit op basis van: lesvoorbereiding (arrangement, leerdoel, leervoorstel) en lesevaluatie (groeps- en individueel niveau).

Beginsituatie:

Deze lessenreeks is uitgevoerd op SG Twickel in Hengelo (Overijssel) aan een 4havo klas. In deze klas zitten 24 leerlingen, waarvan acht jongens (twee echte basketballers) en zestien meisjes. De klas is bekend met het spelen van basketbal (zowel losse activiteiten als eindvormen) binnen de les.

Bijlage 2: observatieformulier (met turven) voor basketbalpartij

Aanvallende partij			
Balbezitter			
1	Gooit de bal naar de basket	RAAK. MIS.	
2	Speelt de bal direct af	naar een medespeler die vrij staat. naar een tegenstander. in scoringspositie.	
3	Dribbelt, speelt de bal af	naar een medespeler die vrij staat. naar een tegenstander. in scoringspositie.	
	gaat zelf door én	gooit RAAK. gooit MIS.	
Medespeler van de balbezitter			
1	Is AANSPEELBAAR door vrij te lopen	in de diepte. in de breedte.	
2	Is NIET AANSPEELBAAR, doordat	hij of zij gedekt staat. hij of zij te ver weg staat.	
Verdedigende partij			
Verdediger			
1	Hij of zij verdedigt	bij de balbezitter. tussen balbezitter en basket. op een andere plaats dan de medespelers.	
2	Het onderscheppen LUKT door	de bal uit de handen te tikken of te pakken. de pass te onderscheppen. een mislukte doelpoging te pakken.	

Les 1: partij 4 - 3

Leerdoelen

- De medespelers van de balbezitter (behorende bij de aanvallende partij) moeten leren een scoringskans te creëren door in te starten (insnijden), tussen de verdedigers.
- De onderscheppers moeten leren om vanuit een zone-verdediging een aanval te onderscheppen en dus een scoringskans te voorkomen.

Leervoorstel

Er wordt op twee velden 4-3 basketbal, met scoren op één basket en recht van aanval halen, gespeeld. Een team bestaat uit drie spelers en er is één kameleon aanwezig, deze hoort bij de balbezittende partij (ongebonden partijspeler).

Het team dat aan de kant zit, observeert de spelende leerlingen. Iedereen krijgt een observatieformulier (zie bijlage 2) en observeert één leerling. Naar aanleiding van dit formulier geven de leerlingen elkaar feedback/tips.

Evaluatie

- Bij deze klas zit de moeilijkheid in het creëren van een scoringskans voor de aanvallers (vervolg: in les 2 een betekenisvolle activiteit, waarbij ze van een afstandje onder druk en met een afstandsschot, leren scoren).
- Bij de onderscheppers zit de moeilijkheid in het verdedigen rondom de bucket. Leerlingen weten eigenlijk niet goed op welke wijze ze moeten verdedigen. Het innemen van posi-

Onder druk scoren van dichtbij

FOTO: ANITA RIEMERSMA

ties is daarbij lastig. Veel leerlingen hebben het idee dat ze op de man moeten verdedigen in plaats van de bal in de gaten te houden en meeschuiven.

Les 2 - shoot-out + partij 4 - 3

Leerdoel

- Shoot-out: leren bovenhands te schieten op de basket, onder druk en vanuit verschillende posities.
- De medespelers van de balbezitter moeten leren een scoringskans te creëren door op het juiste moment in te starten (insnijden), tussen de verdedigers.
- De verdedigers moeten om de bucket verdedigen (zone).

Leervoorstel

- Shoot-out: Leerling 1 (met bal) gaat klaar staan, schiet op de basket en probeert te scoren. Leerling 2 (ook met bal) staat ook klaar en zodra leerling 1 heeft geschoten en de basket mist, mag hij zij proberen te scoren. Leerling 3 staat klaar om de bal te ontvangen, zodat hij/zij direct kan starten met schieten op de basket, wanneer er gescoord is. Probeer diegene voor je in te halen, uit het spel te schieten.
- Idem les 1, maar dan zonder observatieformulier.

Evaluatie

Zie observatieopdracht.

Les 3 - partij 4 - 3

Leerdoel

- De balbezitter moet het juiste moment kiezen om van dichtbij of een afstandje (proberen) te scoren.
- De medespelers van de balbezitter moeten op het juiste moment instarten en vervolgens als balbezitter van dichtbij (evt. met een lay-up) proberen te scoren.
- Continueren: De verdedigers moeten om de bucket verdedigen (zoneverdediging).

Leervoorstel

Idem les 2.

Evaluatie

- Een lay-up zien we niet vaak binnen het partijtje, maar het van een kleine afstand op de basket schieten wel. Dat komt voornamelijk omdat het lastig is om dichtbij de basket vrij te komen (vervolgtes: misschien in een vereenvoudigde activiteit de lay-up betekenisvol of game-like, in totaalmethodie aanbieden).
- Het lukte op groepsniveau om vanuit een zoneverdediging te verdedigen, waarbij de betere spelers de mindere stuurden.

HET BELANG VAN GOED OBSERVEREN

Binnen alle bewegingsactiviteiten zijn niveauverschillen te onderscheiden. Wanneer je een startactiviteit aanbiedt, zul je misschien al wel enkele (extreme) verschillen zien tussen leerlingen, maar nog nauwelijks toekomen aan het ingaan op die verschillen. Juist binnen een lessenreeks heb je meer tijd om

goede leerhulp of een goede uitbouw te kiezen voor de mindere, gemiddelde en betere groep leerlingen. Om adequaat in te kunnen gaan op niveauverschillen is het van belang steeds meer gedetailleerd te leren kijken naar hun bewegingsgedrag. Het gaat hierbij dus om het leren observeren en benoemen van verschillende wijzen van deelnemen aan bewegingsactiviteiten. Hierbij maken we gebruik van de zgn. geleidingentheorie en een observatieprocedure (zie bijlage 3).

Bijlage 3: geleidingentheorie

Term	Omschrijving
Geleding	1 Omschrijving van een fasering/onderdeel van de activiteit.
	2 Een activiteit laadt zich doorgaans in 5 geleidingen onderscheiden
	3 Geleidingen volgen elkaar op in de tijd, sluiten elkaar uit en overlappen niet.
	4 Een geleiding is weer verder te geleiden.
	5 Een geleiding beschrijft waarneembaar gedrag.
	6 Een geleiding benoemt gedrag van deelnemers op anonieme manier.
	7 Een geleiding benoemt gedrag dat geldig is voor iedereen.
	8 Een geleiding bevat een werkwoord.
Referent/ verband	Een referent geeft aan de context waarin de activiteit plaatsvindt. Het benoemen van de referent moet op hetzelfde niveau plaatsvinden als het geleiden. Er zijn referenten op: ∞ microniveau (bijv. de les) ∞ mesoniveau (bijv. de school) ∞ macroniveau (bijv. de samenleving).
Activiteit	Iemand die iets ergens doet. Werkwoord, zelfstandig naamwoord, een aanduiding van iemand die de activiteit doet en aanduiding van een plek. Een activiteit kan geleed worden en een activiteit kan een geleiding zijn van een grotere gebeurtenis
Aanleiding van kijken	Geeft aan welke reden/belang de kijker heeft. Dit is dus een persoonlijk gegeven en kan student tot student verschillend zijn. Eventueel: hypothese – vooronderstelling over gedrag van mensen binnen een activiteit
Formeel niveau en uitvoeringsniveau	Het beschrijven van een activiteit die aan de hand van observatie kan plaatsvinden op een formeel (wat doen de lln.?) en op uitvoeringsniveau (hoe doen de lln. dat?).

Bijlage 3: geleidingentheorie

Opdracht 2: de observatieopdracht

Bij deze opdracht maken studenten gebruik van een video-opname, die ze in de tweede les van de lessenreeks gemaakt hebben. Bij de verslaglegging moeten ze bij hun videobeeld van maximaal vijf minuten tevens een verslag inleveren, met een uitwerking op de volgende punten:

- welke rollen kun je binnen de gegeven activiteit onderscheiden? Welke faseringen kun je daarbinnen onderscheiden én welke zijn daarbinnen dominant aanwezig?

Met de bal insnijden

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Mindere beweger		
rol	fase	speelmogelijkheid
Balbezitter	Creëren van een scoringskans.	Op het moment dat de mindere beweger bij het creëren van een scoringskans de bal heeft, dan speelt hij/zij de bal direct af naar een medespeler, die dichtbij hem/haar staat.
Onderschepper	Het opbouwen van de aanval.	Op het moment dat de tegenstander de bal heeft, staat hij/zij in de buurt van een medespeler opgesteld (man-to-man verdediging) en volgt niet (de verplaatsing van) de bal.
Betere beweger		
rol	fase	speelmogelijkheid
Medespeler van de balbezitter	Creëren van een scoringskans.	Op het moment dat een medespeler de bal heeft, start hij/zij op het juiste moment vanuit de rug van de verdediger de bucket in, zodat er een directe speellijn geopend wordt en hij/zij direct aanspeelbaar is door de balbezitter en van dichtbij kan scoren. Als hij/zij de bal echter niet aangespeeld krijgt, loopt hij/zij terug of door om aan de zijkant weer aanspeelbaar te worden.
Onderschepper	Het opbouwen van de aanval.	Op het moment dat een speler van de andere partij de bal heeft, staat hij/zij in overleg met zijn/haar team in een zone te verdedigen, waarbij zowel de bal gevolgd wordt en in dezelfde richting meebewogen wordt, met als doel een directe speellijn af te sluiten.

- beschrijf op groepsniveau (per rol en fase) welke speelmogelijkheden regelmatig gerealiseerd worden
- beschrijf vervolgens twee speelmogelijkheden voor een mindere/betere speler.

Conform de opdracht hebben wij de tweede les in de lessenreeks basketbal gefilmd. Aan de hand van deze beelden konden we de les opnieuw bekijken, evalueren en de observatieopdracht maken.

Bij basketbal 4-3 zijn er de volgende rollen te onderscheiden: balbezitter, medespeler(s) van de balbezitter en onderscheppers.

Binnen deze rollen kun je de volgende faseringen onderscheiden:

- het opbouwen van een aanval
- het creëren van een scoringskans
- het scoren (in de basket)
- het recht van aanval halen.

De belangrijkste fases die binnen partij 4 - 3 dominant zijn, zijn:

- het creëren van een kans
- het scoren (in de basket).

Beschrijving groepsniveau:

Als lesgever moet je inspelen op het groepsniveau, waarbij je de aandacht in eerste instantie op de aanvallers (balbezitter en medespelers van de balbezitter) richt. Het opbouwen van de aanval, na het recht van aanval halen, is in de meeste gevallen echter geen probleem. In deze fase treedt niet of nauwelijks balverlies op, aangezien de ruimte om je aan te bieden nogal groot/breed is. Dichter bij de basket aange-

komen (fase: creëren van een scoringskans) wordt de druk, van de verdediging, groter en worden er alleen door de betere bewegers initiatieven genomen om dichtbij de basket vrij te komen (door dribbelen en insnijden). Tevens staan de onderscheppers in overleg met elkaar goed de zone af te scherm.

ADVIES

Naast het als stagecoach de studenten aan het reflecteren krijgen op basis van hun (persoonlijke) leerpunten/-doelen, is het tevens de bedoeling een pleidooi te houden voor het gezamenlijk met de studenten (als observant of als lesgever) te reflecteren op het bewegingsgedrag van de leerlingen. Op deze wijze tillen we gezamenlijk de kwaliteit van de lessen bewegingsonderwijs (reflecteren op de lesgever) én het niveau van bewegen van de deelnemers (reflecteren op het niveau van bewegen) omhoog. Laten we dus in gesprek gaan met elkaar in plaats van het schriftelijk evalueren/rapporteren van de, door stagiaires, verzorgde lessen!

Met dank aan: alle Calo-docenten, die dit assessment in de loop der jaren gezamenlijk vorm hebben gegeven, met name Colo 3 (ontwikkelgroep van het derde leerjaar).

Correspondentie: jorg.radstake@windesheim.nl

FOTO: ANITA RIEMERSMA